

פרשת דברים ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"אלקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

על פי ליקוטי מוהר"ן תורה ע"ט

צריך כל אדם לראות שמציודו לא יעכב את המשיח/ לתקן חלק משיח שבו/ עיקר עבודתו להשתתף בצער השכינה/ מעלת ר' אברהם הלוי מגורי הארז"ל/ סדר היום בדורות הקודמים לירושלים שלעתידי באים רק המוזמנים אליה/ עצה לצפייה לגאולה ומשיח/ הסיפור עם הבית הלוי שלא רצה להיות רב, ומה למד מזה החפץ חיים/ ישיבת קלם/ המשל של הסבא מקלם על הצפייה לגאולה

צריך כל אחד לראות שמציודו לא יהיה עיכוב לביאת המשיח

א. אנחנו נמצאים בעיצומם של תשעת הימים – שהם ימי אבלות על חורבן בית המקדש. העבודה שלנו היא, כמובא בגמרא (תענית ל:) "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה", האבלות אצל עם ישראל, היא לא רק על החורבן בעבר, אלא היא יותר על העתיד. כלומר, דוקא ע"י האבלות על ירושלים ובית המקדש, אנו זוכים לראות בשמחתה, כמו שכתוב (תהלים קמו, א-ב): "בִּנְיָה יְרוּשָׁלַם ה' נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִבְנֶם: הַרְפֵּא לְשִׁבְרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעֵצְבוֹתֵם". רבינו **אומר בליקוטי מוהר"ן** (תורה ע"ט ח"א) "הִנֵּה הַכָּלָל שְׁצָרִיךְ כָּל אָדָם לְרֵאוֹת שְׁמַצִּידוֹ לֹא יִהְיֶה עֵיכּוּב מְשִׁיחָא, דְּהֵינּוּ לְעֵשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלָמָה וְלִתְקֹן מַעֲשָׂיו". עכ"ל. ז"א העבודה של האדם היא, שצריך לבדוק שמציודו לא יהיה עיכוב למשיח. מי שמתבונן בדברי רבינו, הוא לא מטיל עלינו להביא את המשיח, כי באמת זה לא תלוי בנו. ומה שתלוי בנו, זה שאני לא יהיה מאלו שמעכבים את המשיח.

אני רוצה להגיד חידוש, מה פירוש שרבינו אומר 'שמצידי לא יהיה עיכוב משיח'. הרי משיח צדקנו הוא נשמה כללית של ששים ריבוא נשמות ישראל. רבינו מביא כמה פעמים את הזוהר שאומר (פראשית כ"ה ע"ב): "עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה" – דָּא מְשָׁה, חֲשַׁבֵּן דָּא כְּדָא". משה בחינת משיח, שנא' יעד כי יבוא שילה, שילה בגימטריה 'משה'. וכמו שנשמת משיח צדקנו הוא נשמה כללית, שכלולים בה כל ששים ריבוא נשמות ישראל. כך גם להיפך, יש ניצוץ מנשמת משה שנמצא בכל אחד מששים ריבוא נשמות ישראל. היינו שיש פה כללות ופרטות, כי כמו שמשה רבינו ומשיח כוללים בתוכם את כל נשמות ישראל, כך גם להיפך, שבכל אחד מישראל יש בו חלק מנשמת משה רבינו, וכן יש בו ניצוץ מנשמת משיח צדקנו.

והדברים מפורשים בלקוטי מוהר"ן (תניינא תורה כ"ז), וז"ל: כִּי מְשָׁה הוּא מְלַבֵּשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, ע"כ. וכעין זה גם (שם תורה ע"ב), וז"ל: בְּחִינַת שְׁפָלוּת שֶׁל מְשָׁה שֵׁישׁ בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר כְּנֹל, אֲזִי רוּאָה וּמְרַגֵּישׁ כָּל אֶחָד שְׁפָלוֹתוֹ, מֵאַחַר שְׁחֹזֵר וְנִחְיָה וְנִתְגַּלָּה אֲצֵלוֹ בְּחִינַת הַשְׁפָּלוּת שֶׁל מְשָׁה, שֵׁישׁ בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר. וכיון שמשה ומשיח זה אותה נשמה, נמצא שבכל אחד יש חלק מנשמת משיח, כמו שיש בו חלק מנשמת משה.

צריך כל אדם לתקן את החלק משיח שבו

ב. עכשיו נתקדם עוד שלב. רבינו אומר: "הַכָּלָל שְׁצָרִיךְ כָּל אָדָם לְרֵאוֹת שְׁמַצִּידוֹ לֹא יִהְיֶה עֵיכּוּב מְשִׁיחָא". פירושו של דבר שהחלק של משה משיח שבי יהיה כבר מוכן לגאולה. וזאת העבודה שמצפים

מאיתנו, דהיינו מכיון שיש בכל אחד ניצוץ נשמת משיח, רוצים ממך שתתקן את המשיח שבך, באופן שהניצוץ שלך יכול כבר לבוא ולהצטרף לגאולה את ישראל. ויוצא לפי זה שהגאולה הכללית תהיה כשכל ששים ריבוא חלקי משיח יהיו מתוקנים בתיקון שהקב"ה ייעד לכל נשמה מה שהיא צריכה לתקן בחלק משיח שבה, ואז תבוא הגאולה הכללית.

ונחדד את הדברים, יוצא שבתור אדם פרטי, ביאת המשיח הכללי לא תלויה בי, אלא מה שתלוי בי, זה שאני לא יהיה מעכב את המשיח. כי אמנם אני לא יכול להביא אותו, כי עדיין לא הגיע הזמן, או משאר טעמים שיש לה' ית', אבל אפשר שח"ו גם אם כבר הגיע זמן הגאולה, האדם יעכב מצידו את הגאולה, כי המשיח תלוי בכל אחד ואחד מישראל, כי בכל יהודי יש ניצוץ מנשמת משיח, והתיקון של כל כללות נשמות ישראל בפרטות, היא חלק בלתי נפרד מהגאולה הכללית. כי רק בהצטרפות כל ניצוצות משיח המתוקנים, אז תוכל לבוא בהגיע הזמן שייעד הקב"ה, הגאולה הכללית. וכעת יש לנו הסתכלות חדשה על כל ענין משיח וגאולה.

ביאור דברי המסילת ישרים בתועלת הצער על הגלות

ג. והראיה לדברים אלו הם דברי הרמח"ל במסילת ישרים, שאותו אני רוצה להקריא בפניכם. במסילת ישרים (פרק י"ט) בביאור חלקי החסידות, שם הוא מסביר דבר עמוק. וכשמתבוננים בדבריו זה גם כן חידוש, והיום אנחנו רוצים ליישר את הראש, ולתקן כמה מוסכמות שהשתרשו בנו, שאמנם הן נכונות, אך הן לא כל כך מדויקות ומאוד חשוב לדייק את הדברים כדי ללמוד מה עבודת השם שלנו עכשיו בהכנה וציפייה לגאולה. הלשון של הרמח"ל מתוקה מדבש, היא עברית כ"כ גבוהה ויפה.

וז"ל קדשו: "החסיד, מלבד העבודה שהוא עובד במעשה מצוותיו, הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד מה שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו יתברך ויתאוה לגאולה, לפי שבה יהיה עליו לכבוד השם יתברך", ע"כ. ז"א, אחד התנאים להיות חסיד, זה מי שמצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, אבל לא סתם להצטער בגלל הסבל שיש בגלות, אלא מצד מה שהגלות גורמת כביכול מיעוט לכבודו יתברך. הרמח"ל מדגיש, הנקודה של הצער על הגלות והחורבן היא שצריך להצטער שבגלות יש מיעוט כבודו יתברך. כי הכבוד של הקב"ה משותף עם הכבוד של עם ישראל, וכשח"ו יש ביזוי לעם ישראל ע"י הגויים שמבזים אותנו, ואנחנו מצטערים בגלות, המציאות הזאת גורמת למיעוט כבוד השם יתברך בעולם, ועל זה אנחנו צריכים להצטער בגלות.

עוד אומר הרמח"ל: שיתאוה לגאולה לפי שבה יהיה עליו לכבוד השם יתברך, כי כשתבוא גאולה, יהיה עליו ועליה לכבוד השם יתברך. וממשיך הרמח"ל: "והוא מה שכתב התנא דבי אליהו רבה (פרק ד), כל חכם וחכם מישראל שיש בו דבר תורה לאמיתו ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודו של ישראל כל ימיו, ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים וכו', זוכה לרוח הקודש בדבריו".

ומה הסיבה לכך? האר"י ז"ל קורא לדבר הזה בשם "ננס על גבי ענק" – והמשל לזה, אדם גבוה 2 מטר רואה למרחק גדול, אבל אם הוא ירים את הבן הקטן שלו על הכתפיים, הבן הקטן יראה יותר למרחוק מאשר האבא, ואפילו שהוא ננס בקושי חצי מטר, אבל הוא ננס על גבי הענק. וזה הדור שלנו, הוא דור של ננסים אלא שאנחנו יושבים על ענקים – על הדורות הקודמים, (והפשט שאנחנו רוכבים על התיקונים שכל גדולי הדורות עשו). וזה כבר סיבה מספיק טובה שהגאולה תבוא דוקא בדורינו, כי באיזשהו מקום אנחנו יותר גדולים מדורות קודמים, מכיון שאנחנו משתמשים בהם ועולים מעלה.

נמצא, שמה שאנחנו מבקשים את הגאולה, כי בבקשת הגאולה אנחנו עושים נחת רוח לקב"ה, ואפילו אם תיעשה בקשתנו מאיזו סיבה, או מפני שלא הגיע הזמן, כי עצם העובדה שאכפת לנו מהגאולה ואנחנו באמת מצפים לה, בזה עושים נחת רוח לקב"ה. כי הצער הכי גדול מהגלות, זה לשכינה הקדושה, והוא צער נורא וקשה ביותר, וכיון שעיקר הצער הוא של השכינה, כשאיכפת לנו מהצער שלה, ומשתתפים בצערה, זה עצמו משמח את הקב"ה. ניתן דוגמא: להבדיל אלף אלפי הבדלות, כשבאים לנחם אבלים, יש לשאול מה אתה עושה בניחום, הרי האדם כבר נפטר, מה עוזר שאתה מנחם את הבן שלו? אלא זה שאתה משתתף בצערו, ולא משאיר אותו לבד, זה מנחם אותו, וכביכול כך גם כלפי מעלה, כשמשתתפים בצער של הקב"ה והשכינה, ולא משאירים אותו לבד בצער שלו בעצמו, זה השמחה שאנחנו עושים להקב"ה וזה התפקיד שלנו.

מעלת ר' אברהם ברוכים הלוי מגורי האר"י ז"ל

1. החיד"א בשם הגדולים (מערכת א מערכת גדולים אות ס"ט) כותב על אחד מגורי האר"י ז"ל ששמו רבי אברהם הלוי ברוכים, שהוא זכה לראות את השכינה בכותל המערבי פנים אל פנים בהקיץ. מי היה הצדיק הזה רבי אברהם ברוכים? הוא היה צדיק שגר בצפת וכל לילה קם אחרי חצות היה מסתובב בכל רחובות צפת ומעיר את האנשים לעשות תיקון חצות, וללמוד תורה וכו'. וכשהוא מגיע ליד בית של תלמיד חכם, הוא לא היה מוותר, היה קורא לו בשמו, ועד שהוא לא היה רואה אותו קם ממיטתו, לא היה עוזבו.

כך היה מנהג ישראל בדורות הקודמים, שמעתי מהסבא שלי הרב זעפראני זצ"ל שסיפר לי איך היה בחאלב בכל יום (וכן היה בהרבה מקומות), אנחנו בדור של החשמל, אנחנו עכשיו יושבים פה ועדיין ערים ומדברים, בגלל שיש לנו מנורת חשמל, אבל בדורות הקודמים אנשים הלכו לישון בערב מוקדם, וקמים בסביבות 1:00 בלילה סביבות חצות, אחרי חמש שש שעות שינה, וזה מספיק לבן-אדם מבוגר. וככה היו אנשים קמים כל יום לעבודת הבורא. סיפר לי הסבא שבשעה 02:00 בלילה, כל הבית הכנסת היה כבר מלא אנשים, עושים תיקון חצות, ואחר כך כולם חבורות חבורות, אלה לומדים משניות, אלו גמרא, אלו עין יעקב, זוהר ותהלים ועוד. וככה היו לומדים בבית הכנסת עוד לפני התפילה כמה שעות טובות, ואחר כך המתפללים ותיקון, וכשמסיימים את התפילה הולכים

הרמח"ל מצטט קטע מתנא דבי אליהו שכל חכם ישראל שיש בו תורה אמיתית, הוא צריך שהוא יתאנח על כבודו של הקב"ה, ועל כבודם של ישראל, כל ימיו, להיות מתאבל תמיד ומיצר על חורבן ירושלים. ומה הוא זוכה בזכות זה? זוכה לרוח הקודש בדבריו. כשהוא ידבר, יהיו דבריו כמו שרוח הקודש מדברת מתוך גרונו. מה צריך לעשות בשביל זה? צריך ללמוד תורה לשמה ולאמיתה. ולהתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודם של ישראל.

להיזהר מענווה של שקר, לומר וכי מה יעזור שאתפלל על הגאולה

ד. ממשיך הרמח"ל: "ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל, והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון (חשוב) שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכו', המפני תפילתי יכנסו הגלויות ותצמח הישועה? כאן אליהו הנביא כבר יודע מה תהיה המחשבה שלנו, כולם ב"ה ענווים ושפלים כשזה מגיע לתפילה, כשמבקשים ממנו להתפלל על הגאולה, האדם אומר: מי אני ומה אני חשוב שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, פתאום היצר הרע מכניס אותנו לענווה של שקר, להחליש אותנו מלהתפלל על הגלות ועל ירושלים, ואומר: 'מפני תפילתי יכנסו הגלויות ותצמח הישועה', וכי אם אתפלל ברצינות "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח ולירושלים עירך ברחמים תשוב" – זה יעזור? מי אני בכלל?..."

"תשובתו בצידו: כאותה ששינו (סנהדרין ז). "לפיכך נברא אדם יחידי, כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך, שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת". אליהו הנביא עונה שתי תשובות: א. כתוב בגמ' בסנהדרין "לפיכך נברא האדם יחידי כדי שיאמר בשבילי נברא העולם", באמת אתה חשוב אצל השי"ת, והיה ראוי לברוא את העולם רק בשבילך, ולכן תפילתך חשובה מאוד ויש לך כוח גדול בתפילתך, ויתכן שאתה זה שתביא את הגאולה.

יש שמחה גדולה לפני הקב"ה כשמתפללים על הגאולה

ה. עוד הוא עונה תשובה שניה, והיא העיקרית: "ואף שלא תעשה בקשתם (לקבל תפילתם להביא מיד את הגאולה) מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה", עכ"ל. ונבאר את דברי קדשו של הרמח"ל הקדוש: אנחנו כאלפיים שנה בגלות, ובמשך הדורות היו גדולי ישראל ענקיים שהשתדלו מאוד להביא את משיח צדקנו, ולא הצליחו, וא"כ נחשוב, אם הם לא הצליחו להביא משיח, מה אנחנו שווים לעומתם, הרי באמת אנחנו מאוד אפסים וקטנים.

אבל באמת צריך לדעת שבכל דור ודור שמתקדם הזמן, העולם כבר נתקן. כלומר, מה שתבוא הגאולה בימינו, זה לא בגלל שאנחנו צדיקים יותר מהדורות הקודמים, ובודאי שבדור הקודם היו הרבה יותר צדיקים, כמו ה'בן איש חי', וה'חפץ חיים', וכל שכן בדורות הקודמים יותר. אלא שהדור שלנו כבר נתקן, כי אנחנו מגיעים אחרי מה שתיקנו הצדיקים של הדורות הקודמים, ולכן אפילו שאנחנו יותר קטנים מהם, יש לנו סיכוי יותר שהגאולה תבוא אצלנו.

המטלטלים של ביתו כדי לנסוע לירושלים, (היום יותר קל להגיע לחוץ לארץ מאשר להגיע בזמנם מצפת לירושלים). והוא הגיע לירושלים ונסגר באיזה חדר, ולבש שק והתענה שלשה ימים רצופים, ועשה תשובה על תשובה, וכך בא לכותל המערבי, וישב על הארץ ובכה מאוד על גלות השכינה במשך הרבה זמן.

וכותב בשבחי הארז"ל, שלפתע הוא זוכה לראות את השכינה הקדושה לבושה, וכותב שם: ולא אספר לכם איך היתה לבושה השכינה, מפני שאני חס על כבוד הקב"ה, אני מתבייש להוציא מהפה שלי איך היתה לבושה השכינה, לכן אני לא אכתוב את זה. והוא ראה את השכינה בוכה ומצטערת. וכשהוא ראה את השכינה ככה מצטרת, הוא עוד יותר בכה, וצעק: "אימא, אימא, אימא ציון, אוי לי שראיתי אותך בכך", ומרוב צער בכה ובכה עד שנרדם, והוא חולם שמגיעה השכינה הקדושה, אך הפעם לבושה במחצלות יקר, והיא מעירה אותו, ואומרת לו: "בני אברהם, אשריך בזכותך עוד יגאלו עם ישראל, בזכות התפילות שהתפללת יתקיים: "ושבו בנים לגבולם". וזה הזכות של רבי אברהם ברוכים שמרוב הצער על השכינה, והציפייה שלו לגאולה, הוא זכה לראות את השכינה עין בעין. וזו מדרגה גבוהה שיכול בן אנוש להגיע אליה, והוא זכה למדרגה הגבוהה הזו בזכות הציפייה לגאולה.

התפקיד שלנו להשתתף עם הקב"ה בבכייה ובצער שלו על הגלות

ט. נמצא, בבכיות שלנו אולי לא יכולים להביא את המשיח, כי יש לקב"ה את התכניות שלו, ואנחנו לא יכולים להתערב בזה. כמו שרואים צדיקים גדולים מאוד, שעשו פעולות ענקיות כדי להביא את המשיח, ובכ"ז משיח עדיין לא בא, מפני הזמן או שאר טעמים שיש לה' ית', וכמו שכותב הרמח"ל הנ"ל. אבל התפקיד שלנו הוא להשתתף עם הקב"ה בבכייה ובצער שלו על עם ישראל, ולצפות לגאולה ולמשיח, זה משהו אחר לגמרי.

כשאדם בא לעשות תיקון חצות ולהתאבל על ירושלים, והוא חושב בטעות שהוא צריך להביא את המשיח, רק שבאמת הוא לא יכול להביא את המשיח, ואז יוצא שאינו אומר את התיקון באמת, כי הוא לא מאמין שאמירתו תביא את הגאולה, ואם בכייתו ואמירת התיקון אינה באמת, אזי התיקון חצות והבכיות לא עושים כלום, הקב"ה רוצה מאיתנו אמת. ולכן מגדיר הרמח"ל מה מבקשים מאיתנו, מבקשים מאיתנו שנהיה מתאבל עם הקב"ה על השכינה שהיא בגלות, וזה בכל השנה ובפרט בבימי בין המצרים.

לירושלים של לעתיד לבוא צריך להיות מוזמן

י. הגמרא בבא בתרא (דף ע"ה): מביאה את פסוק (ישעיה ד, ה): "וְיָבֹרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאָהּ עֵנָן יוֹמֵם וְעֶשֶׂן וְנִגַּח אֵשׁ לְהִבָּהּ לְיָלֶהָ". שואלת הגמרא מה זה "מִקְרָאָהּ"? ודורשת הגמ': "ירושלים של העולם הזה לא כמו ירושלים של העולם הבא", ירושלים של העולם הזה מי שרוצה לעלות לירושלים לוקח קו 402, או נוסע באוטו ומגיע לירושלים תוך 40 דקות. אבל בימות משיח מי זוכה לעלות לירושלים? "מִקְרָאָהּ" – ז"א רק מי שיש לו הזמנה לבוא לירושלים, רק אז יש לו רשות לבוא לירושלים.

לאכול פת שחרית, והבעלי בתים יוצאים למלאכתן בשמונה בבוקר, פותחים את החנות לכמה שעות, ככה היו החיים פעם.

להיות ער בזמן העלייה וישן בזמן הירידה ולא להיפך

ז. ה'בן איש חי' שהחיים האלה הם החיים המסודרים, כי כמו שיש לאדם ימי עליה, ימי עמידה וימי ירידה. ז"א עד גיל 30 האדם מתפתח, אדם מתמלא כוחו בגיל שלושים, אח"כ עד גיל חמישים במקרה הטוב זה ימי עמידה, מגיל 50 כל יום יורדים קצת ועוד קצת. אומר ה'בן איש חי' שאותו דבר גם כן ביום, השעות המוקדמות של הבוקר אחרי חצות לילה זה השעות של ימי העליה של האדם, זה השעות הכי טובות, המוח זך, יש לו את הקליטה הכי טובה. במשך היום זה ימי העמידה, וכשמתחיל להגיע שעות הערב והלילה, זה כבר ימי הירידה. זה שיש לנו מנורת חשמל זה לא שינה את הטבע הגופני, ואילו אצלנו לצערינו עיקר הפעילות של רוב האנשים היום היא בימי הירידה (בלילה), ובימי העליה אנחנו עדיין במיטה ישנים, חבל, מאבדים זמן יקר של היום בשינה. אומר ה'בן איש חי', תנצל את הזמן שהמוח שלך עובד כמו שצריך, שהוא זך ונקי, אז תעסוק בתורה, אחר כך המלאכה בימי העמידה. אבל מה לעשות היום מהמאה העשרים הכל התהפך לגמרי. אמנם יש היום כמה דברים הרבה יותר יפים מפעם, העולם השתכלל, יש הרבה טכנולוגיה וכו', אבל כל אדם יודע ומבין שאבותינו בהרבה דברים חיו חיים יותר מסודרים ובריאים, אולי לא חיים יותר קלים אבל יותר מסודרים, ובודאי לא היו את הלחץ שיש לנו היום, ולא היה להם את הבעיות הנפשיות שיש היום, לא את הסטרס (לחץ נפשי) שיש לנו בגלל צורת החיים המודרנית שחיים בה היום.

עוד מצדקתו הגדולה של ר' אברהם הלוי ברוכים

ח. נחזור לענין: הנושא הזה של הציפייה לגאולה זה אחד מהעיקרים, ולכן רבי אברהם ברוכים היה מעיר את כולם לתיקון חצות ולתפילה. היתה לו עוד מצוה בליל שישי הוא היה יוצא שעתים לפני הנץ החמה ומעיר את הנשים, כי הגברים כבר היו מוזמן בבית הכנסת, ושעתיים לפני הנץ היה מכריז לעורר את הנשים להתחיל בעשיית צרכי שבת, והיה אומר: תדעו שאני עובר לפני כניסת שבת, ואם אני מוצא עדיין תבשילים על האש שלא הוטמנו, אני לוקח את הסיר ומביא אותו לעניים בהקדש. ואומר שם בשבחי האר"י ז"ל שבאמת הוא היה מקיים את דבריו, והיה נכנס לבית, ומי שעדיין לא גמר היו לוקחים את הסיר שלו והולך לאכול עם העניים בהקדש. גם היה מעורר את הנשים לקבל את השבת מוקדם ולברך על הדלקת נרות שבת. היו קוראים לו 'ברוכים', כי כל הזמן היה אומר להם תברכי להדליק נר של שבת, כדי שיקבלו שבת מוקדם.

מסופר שפעם רבי אברהם הלוי בא להארז"ל, והוא אמר לו, שהוא כבר השלים את התיקון שלו, ושיצווה לביתו שהוא צריך להיפטר. אבל אמר לו הארז"ל שיש תקנה אחת שאני רואה, והיא שתיסע לירושלים לכותל המערבי, ותקונן שם על גלות השכינה, ואם תזכה ותראה את השכינה בעיניך, תדע שיוסיפו לך על שנותיך 22 שנה. רבי אברהם היה עני, ולכן בשביל הנסיעה לירושלים מכר את

שנת השמיטה והגאולה

ג. "מקריבין קרבנות, ועושים שמטין ויובלות ככל מצותן האמורה בתורה" – אחד הדברים שבאמת הם מסימני הגאולה זה שנת השמיטה (עוד פחות מחודשיים אנחנו נכנסים לשנת השמיטה) זה שעם ישראל שומרים שמיטה, המצב היום בעם ישראל הוא מצב טוב, שמעתי שרוב הקרקעות של יהודים שובתות בשנת השמיטה, וזה סנגוריה גדולה מאוד על עם ישראל. כי בתורה כתוב שהסיבה של הגלות היא בגלל שלא שמרו שמיטה. כמו שכתוב (ויקרא כו, לה): "אז תרצה הארץ את שבתתיה", כי לא שמרו שמיטה בזמן הגלות. אפילו שהיום השמיטה היא רק מדרבנן, ואפילו שלחקלאים זה לא פשוט עניין הפרנסה, והשדה בשביל החקלאי זה כמו 'אישה' שלו (כמובא בזהר 'שדה דא אתתא'), ובכל אופן הוא משבית את השדה במשך שנה שלמה, זו סנגוריה עצומה על כל עם ישראל, וזה שלב גדול והתקדמות עצומה שיש בגאולה.

כתוב (סנהדרין צו): "במוצאי שביעית בן דוד בא", אנחנו אף פעם לא מדברים על זמנים של הקץ, אבל רואים שיש קשר בין הגאולה לבין שנת השמיטה. שמטין ויובלות – מצות יובל לא שייכת היום, בגלל שיוכל צריך שיהיו רוב יושביה (של ישראל) עליה (בארץ ישראל), היובל התבטל כשסנחריב הגלה את עשרת השבטים, שאז לא היו יושבים רוב יושבי עליה, וזה הספיק כדי לבטל את היובל. יש מחלוקת בגמרא (מגילה יד): האם בזמן יאשיהו חזרו עשרת השבטים. יש מ"ד שירמיהו הלך והחזיר את עשרת השבטים, ואז חזרו לנהוג יובל, ויש מ"ד שסובר שירמיהו לא הצליח להחזיר את עשרת השבטים. והם נמצאים מאחורי נהר הסמבטיון, ואי אפשר להגיע לשם.

דברי הרמב"ם החמורים על מי שאינו מצפה לגאולה

יד. ולסיום הרמב"ם בא וזורק פצצה – "וכל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו. לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר. אלא בתורה ובמשה רבנו". מי שחס וחלילה לא מאמין במשיח (שזה אחד מ"ג עיקריי שהרמב"ם סידר), או שמי שאינו מחכה לביאתו, וזה כבר עוד יותר, כי יש אדם שמאמין אבל הוא לא מחכה.

הסיפור עם ר' נחום - שבעצם שירד לכל אחד לצערינו

טו. מסופר שפעם בא רבי נחום מצ'רנוביל אצל איזה כפרי אחד, וקם באמצע הלילה, והתחיל לעשות תיקון חצות, והתפלל בקול חזק ובבכיות. קם בעל הבית לקול הבכיות, ואמר לו: 'מה קרה לך אבד לך משהו מה קרה? אמר לו הרב: "אני מתפלל על הגאולה, וכי אתה לא רוצה לעלות לירושלים?", אמר לו בעל הבית אני לא עושה שום דבר בלי לשאול את אשתי. הלך ושאל את אשתו וסיפר לה שהרב שהם מארחים, בוכה בשביל שכל היהודים יעלו לירושלים, מה את אומרת כדאי שגם אני אבכה בשביל לעלות לירושלים? אמרה לו: 'השתגעת יש לנו תרנגולים, ואווזים, מפה עד ירושלים זה רחוק, ואם ניקח אותם הם ימותו בדרך, תגיד לרבי שאנחנו רוצים להישאר פה, ולא רוצים לעלות לירושלים'. והוא אמר לרבי את מה שאמרה אשתו. באותו זמן היו הטטרים שהיו רעים כמו הקוזקים, ויו עושים צרות. אמר לו רבי נחום: 'תגיד לה שעוד מעט יבואו הטטרים, ויהרגו

מסביר המהרש"א: כתוב (שם בגמ') שעתידיה ירושלים להיות גבוהה. היום אנחנו רואים את המציאות הזאת שיש שינויים בעולם, יש איים חדשים שנוצרים, ויש איים ששוקעים, ורואים במציאות שלמרות שהעולם ע"פ הטבע הוא קבוע, אך הוא גם משתנה מדי פעם, מדי כמה שנים בערך נוצר אי חדש וכו'. וכתוב (שם): "שהקב"ה עתיד להגביה את ירושלים שלוש פרסאות", זה משהו עצום וגבוה מאוד, וממילא מי שלא ראוי הוא לא מוזמן, והוא לא יוכל לעלות את הגובה של ירושלים, ורק מי שיהיה מוזמן יוכל לעלות לירושלים.

מי יהיה המוזמן לירושלים לעתיד לבוא?

יא. ומי יהיה מוזמן ומי לא יהיה מוזמן לירושלים לעתיד לבוא? והגמרא לא מפרשת את זה. אבל נראה שההסבר פשוט. הגמרא בתענית (דף ל:), דרשה את הפסוק (ישעיה סו, י) "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוב כל המתאבלים עליה" – "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". אתה רוצה הזמנה וכרטיס כניסה לירושלים של עתיד לבוא? אז אם זכית להתאבל על ירושלים, אתה מקבל כרטיס כניסה לירושלים ותזכה לראות בשמחתה. וכעת הבנו שהאבלות על ירושלים, היא להשתתף בצער של הקב"ה, והדבר הזה שייך לכל אחד ואחד מישראל, וזה הכרטיס כניסה לירושלים.

דברי הרמב"ם החריפים בענין הצפייה למשיח

יב. הרמב"ם (הל' מלכים פי"א ה"א) כותב לשון מאוד חריפה בנושא של ביאת המשיח והצפייה לגאולה. וז"ל: "המלך המשיח עתיד לעמד ולהחזיר מלכות דוד לישנה לממשלה הראשונה. ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וכו'". "ואם יעמד מלך מביית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו. כפי תורה שבכתב ושבעל פה. ויכף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה. וילחם מלחמות ה'. הרי זה פחזקת שהוא משיח. אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי". ומבואר מה המעלה של משיח ומי יכול לומר שהוא משיח, רק מי שבונה את בית המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וכל מי שלא בנה את בית המקדש וקיבץ נדחי ישראל, הוא לא משיח....

הרמב"ם אומר שמתנאי המשיח הוא: "להחזיר מלכות דוד לישנה לממשלה הראשונה", לא כמו משפט העותומנים שזה אחד הטמטומים של המדינה הזאת, שחל כאן עדיין החוק הטורקי שעבר עליו הקלח, והוא החוק הקובע במדינת ישראל, זה משהו נוראי, יש לנו ברוך השם חוקי התורה, יש לנו רמב"ם, שולחן ערוך, אנחנו יהודים, לפחות קצת כבוד עצמי, תפסוק על פי חוקי התורה שקיבלו אבותינו, למה צריך לפסוק כמו המשפט הטורקי זה משהו שאי אפשר להכיל. אלא שהתשובה היא מאוד פשוטה, אם יהיה משפט עברי, אז זה גם כן יחייב אותם לקיים מצוות, לשמור שבת, להניח תפילין. והם מוכנים הכול, רק לא מצוות. הרמב"ם אומר: "וחזרין כל המשפטים בימיו בשהיו מקדם" – "ז"א שאחד התנאים למשיח, שיחזיר את המשפט העברי, זה מה שאומרים: "השיבה שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחילה".

שהתנבאו על הגאולה, עם פרושי חז"ל, וכשנדע כמה טובה תהיה טובה לעם ישראל בזמן הגאולה, אז נצפה לגאולה.

המדרש מספר שבזמן שהיו ישראל במצרים במה הם היו מתנחמים? היו להם מגילות מזמן יעקב אבינו שבהן היו כתובים נחמות שיהיו לעם ישראל. רבינו אומר שיעקב אבינו הוא היה זה שכתב הכי הרבה ספרים מכל האבות. הספרים שיעקב אבינו כתב היו הרבה ספרי נחמה על הגאולה של מצרים. וכשהיו יושבים בשבתות במצרים (שהיו פנויים מעשיית מלאכה כי משה רבינו סידר להם שינוחו בשבת) והם היו מתאספים בבתי כנסיות ובתי מדרשות וקוראים במגילות של יעקב אבינו על הגאולה. וזה מה שהחזיק את עם ישראל בגלות מצרים שלא להישבר. ואם כן גם היום מה שיחזיק אותנו עכשיו במצב שלנו הלא פשוט, זה הלימוד של הנחמות של הנביאים, וע"י זה אנחנו מתחזקים לצפות לגאולה.

הגמ' במנחות (דף פ"ג, מביאר (ישעיה ס"ב, ו) "על חומתֵיךְ יְרוּשָׁלַם הַפְּקֻדֵי שְׁמַרִים כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תִּמְיֵד לֹא יִחָשׂוּ הַמְּזַבְּרִים אֶת ה' אֱלֹהֵי דָמֶיךָ לְכֶסֶם" – מאי אמרי? הכי אמר רבא בר רב שילא (תהלים קב, יד): אֲתָה תִקְוֶה תִרְחֹם צִיּוֹן". רב נחמן בר יצחק אמר (שם קמ"ב): "בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה'". היינו שהקב"ה הפקיד שומרים שהם מלאכים, והם נמצאים על חומות ירושלים, וכל הזמן מצפים לגאולה.

הסיפור על הבית הלוי שלא רצה להיות רב ומה למד מזה החפץ חיים

יח. החפץ חיים' היה ידוע שהוא מרא דשמעתא של ציפייה לגאולה והוא האריך בספרים שלו בכל הנושא של המשיח וציפייה לגאולה לחפץ חיים' היה מערכת בגדים מיוחדת בשביל ביאת המשיח, וכל הזמן הוא היה מצפה לגאולה. יש סיפור מעניין על השושלת של משפחת בריסק, עם בעל ה'בית הלוי'. הוא האבא של רבי חיים מבריסק, ואח"כ הגרי"ז, וכן הלאה, כל הצדיקים האלה שושלת של משפחה של גאונים בתורה שהתחילה מהבית הלוי. מסופר על בעל ה'בית הלוי', שבהתחלה הוא לא רצה להיות רב של בריסק. אבל הפרנסים ראשי הקהל של בריסק החליטו שהם רוצים אותו לרב ויהי מה. אבל כמה שניסו לשכנע אותו, הוא לא הסכים בשום אופן. אז החליטו הפרנסים שהם מסדרים את העניין. הם אמרו לכל העיר שצריך ללכת לקבל את פני הרב החדש, והוציאו את כל העיר 30,000 יהודים אנשים ונשים, אל מחוץ לעיר לחכות לעגלה של הרב. והם מחכים שעה שעתיים, וכמוכן הרב לא בא, אומרים היהודים לפרנסי העיר: איפה הרב שאמרתם שיבוא, הוא לא בא. אמרו אולי יש עיכוב נרוץ לקרוא לו. נסעו הפרנסים שוב אל ה'בית הלוי', ובאו אליו ואמרו לו: "רבינו כל אנשי העיר מחכים לך". אמר להם הרב: "אבל הרי אמרתי לכם שאני לא אבוא". אמרו לו: "רבינו כל העיר נמצאת מחוץ לעיר – 30,000 יהודים מחכים בשמש מחכים לרב שיבוא". וכשהרב שמע את זה מיד לקח את המעיל הרבנים שלו, ואמר להם: "אני בא להיות הרב שלכם".

כששמע החפץ חיים' את הסיפור הזה, אמר: "יש לי עכשיו קל וחומר, ומה ה'בית הלוי', שלא רצה להיות רב לא רצה להיות רב של בריסק, רק כשהוא שמע ש-30,000 איש עומדים בחוץ ומחכים

את התרנגולים והאוזים שלכם, בא תבכה איתי על ירושלים". אמר לו: אני לא עושה שום דבר בלי אשתי'. חזר לאשתו ואמר לה את דברי הרבי. אמרה לו: "תגיד לרבי שיתפלל שיקחו את הטטרים לירושלים, אנחנו רוצים להישאר פה". יש לפעמים לאנשים תמימות פסולה, אבל אנחנו גם כן לפעמים נמצאים באותה מציבה.

המצוה הגדולה לבנות בתים בארץ ישראל

טז. אמנם בארץ ישראל יש פחות בעיה כזאת, אבל אדם שגר בחוץ לארץ באחוזה מפוארת, ומשקיע מיליוני דולרים בעסקים, והוא מצליח, האם הוא באמת אומר "את צמח דויד עבדך מהרה תצמיח", "תשכון בתוך ירושלים עירך כאשר דיברת". כתוב שבת כנסיות שבחו"ל יבואו לארץ ישראל, אבל האחוזה והעסקים והנכסים שלו ישארו שמה. צדיקים לא היו משקיעים בבתים שלהם בחוץ-לארץ. לעומת זאת, בארץ ישראל יש מצוה לבנות בית בארץ ישראל. יש הלכה מאוד מיוחדת בגמרא גיטין (דף ת:): שבשביל לקנות בית בארץ ישראל כותבים אונו (רישום בטאבו) אפילו בשבת. מותר להגיד לגוי לכתוב בטאבו בשבת. יש הרבה היום שעושים גאולת קרקעות, אם גוי אומר לך אני מוכן למכור לך אבל רק בשבת, אז אתה בעצמך ודאי לא תכתוב, אבל כותבים ומעלים בערכאות שלהם, כלומר התיירו אמירה לעכו"ם. וכך נפסק בשולחן ערוך בשביל ישוב ארץ ישראל.

ואכן גם בתשעת הימים לא קונים בתים, אבל לקדם קניית בית בארץ ישראל מותר, מכיון שכל אדם שקונה בית בארץ ישראל מקיים מצווה של ישוב ארץ ישראל. ולכן מאוד חשוב שיהיה לאדם בית בארץ ישראל, וזה חלק מהגאולה כמו שכתוב (ישעיה ס"ה, כא) "וּבְנֵי בָתִּים וַיִּשְׁבּוּ וַיִּנְטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם" פה בארץ ישראל.

עצה לציפייה לגאולה ומשיח. ללמוד את מעלת המשיח והגאולה

יז. עוד אומר הרמב"ם בפירוש המשניות (סנהדרין בהקדמה לפרק חלק ביסוד השנים עשר), ופה הוא כותב לשון עוד יותר חריפה "מי שמסתפק או נתמעט אצלו מעלתו" (של המשיח), כן צר אפילו רק תתמעט אצלו מעלת המשיח, זה נחשב שכפר בתורה, ולא רק בנביאים כפר שהם מדברים על משיח, אלא גם בכל תורת משה רבינו. הרמב"ם אומר שמי שלא מאמין במעלת המשיח, הוא נחשב כאפיקורוס שכופר בכל התורה כולה. ורק אם אתה יודע את מעלת המשיח, אז אתה מצפה לו.

ופה יש עצה למעשה – לימוד של ענייני גאולה ומשיח. ברוך השם בחב"ד הדפיסו הרבה ספרי ליקוטים על גאולה ומשיח, שמסבירים את העניין של מעלת משיח, ולכן מאוד חשוב לקרוא וללמוד את העניינים האלה, כדי לדעת את מעלתו של משיח צדקנו, וכדי לדעת את הטובה שתהיה בימים האלה. הדרך לציפייה לגאולה תהיה ע"י שתלמד ותדע את הנחמות, והטובות שיהיו לכל יהודי מעם ישראל בזמן הגאולה. זאת העצה שצריך לעשות בימים אלה, וגם בכל השנה כולה ללמוד הרבה ענייני גאולה ומשיח. וגם את הלכות של בית הבחירה ומעשה הקרבינות, שזה לימוד שמקרב מאוד את הגאולה השלמה. וכן את הנבואות של הנביאים

כבר הוא בפנים, כבר לא מצפה ולא כלום. כך אנחנו כבר פה בארץ ישראל, נולדנו בארץ ישראל, לא מרגישים כל כך צפייה עצומה להיות בארץ הקדש שהיו בה האבות. וזה חסר לנו. אבל דור הקודם הם היו שלב קודם ארץ ישראל, הם הרגישו כמו אותו החתן שמצפה לחתונה שלו שסופר את הימים בהתרגשות עצומה, ולכן היה להם ציפייה כל כך גדולה. אבל באמת זה רק תירוצים וללמד עלינו זכות, אבל לפי האמת זה לא נכון, כי אנחנו צריכים לקיים בפשטות: "לישועתך קיוונו וציפינו כל היום". אנחנו מצפים וצריכים לצפות לישועה. והעצה שאמרנו איך מצפים לישועה, היא לדעת את מעלתו של מלך המשיח, ולדעת את הדברים שיהיו בגאולה עתידה.

המשל לצפייה לגאולה של הסבא מקלם

כא. המשל שאמר הסבא מקלם הוא מאוד מאוד פשוט. משל ליהודי שהיה חולה ולא הרגיש טוב – חולה מסוכן, מה עושים המשפחה? קוראים לרופא פרופסור שהוא בקי ומומחה בדיוק במחלה שיש לו. אבל לוקח זמן עד שהוא מגיע מעיר אחרת, הם שלחו לו כספים ואת כל מה שצריך, ועכשיו הם מצפים שיבוא. הוא אמר להם: אני אגיע בתאריך מסויים. וכל המשפחה מחכים בבית שיגיע. פתאום דפיקות בדלת רצים כולם לדלת, מי שם? השכנה מבקשת ביצה להלוות. ממשיכים לחכות, אחרי חצי שעה עוד פעם דפיקות בדלת, וגם כן קופצים ורצים לדלת, לא זה הדוור הביא מכתב רשום, והם ממשיכים להמתין ולצפות לבא הרופא, וכי בגלל שכמה פעמים היו דפיקות והוא לא בא לא יחכו, הרי יש להם חולה מסוכן בבית.

אומר הסבא מקלם, זה בדיוק הסיפור שלנו עם הגאולה, אנחנו מחכים לדפיקות בדלת, שיבוא משיח ויתקע בשופר גדול, אנחנו מדי פעם שומעים כל מיני רעשים, רצים לדלת, פותחים אותה, ורואים שזה עדיין לא הגאולה. האם בגלל הדבר הזה לא נחכה למשיח. ככה המשיל הסבא מקלם את הציפייה שצריכה להיות לכל יהודי לגאולה העתידה. לפחות כמו אדם שמצפה לרופא, שיכול לרפאות את החולה, ככה לפחות צריכה להיות הציפייה לגאולה.

ברוך השם התחזקנו היום בנושא הזה של ציפייה לגאולה אמיתית, ע"י לימוד תורת הגאולה ומשיח, ובית המקדש, ומה מעלתו משיח צדקנו, ומה הטובות העצומות שיהיו בגאולה השלמה. ובודאי כשאדם ידע את גדולת המשיח, ואת המעלות שיהיו בגאולה עתידה, ע"י זה יהיה לו צפייה אמיתית לביאת המשיח. השם יזכנו לצפות לגאולה ומשיח, ובזכות זה נשמע בקרוב את קול שופרו של משיח, באולה השלמה ברחמים. אכ"ר.

שבת שלום ומבורך עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם – צדוק בן צאלח – חיים בן מוסא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה)
לעילוי נשמת אברהם פואד בן אילנה הלה ז"ל / ולעילוי נשמת: חממה בת סאלם ז"ל)

לו, הבין שהוא לא יכול לאכזב את כולם ובא. אמר החפץ חיים: אם אנחנו עכשיו נצא לפחות 30,000 יהודים מחוץ לעיר, ונצעק: 'משיח אנחנו לא חוזרים אנחנו מחכים לך קל וחומר שהמשיח יבוא. ולמה? כי המשיח בשונה מה'בית הלוי' הוא בן רוצה לבוא, ואילו ה'בית הלוי' לא רצה, ובכל זאת בזכות כל האנשים שחיכו לו מחוץ לעיר הוא הסכים לבא, ואם כן המשיח שרוצה לבוא ודאי יבוא.

היו הרבה צדיקים שעשו הרבה פעולות להביא את המשיח, אבל את העצה של ה'חפץ חיים' עדיין לא עשו. כנראה שהיות שזה עצה מדי חזקה, הקב"ה נותן בדעתנו שלא לעשות אותה. כי באמיתות אנחנו לא יכולים לשנות את התוכניות של הקב"ה. כי כמו שאמרנו אנחנו לא מוטל עלינו להביא את המשיח, אנחנו רק מצפים למשיח. וכשהקב"ה יחליט שהזמן ראוי תבוא הגאולה. ומכיון שאסור לדחוק את הקץ יותר מדי, אי אפשר לעשות כנגד הרצון של הקב"ה, ולכן התפקיד שלנו זה רק לצפות לגאולה.

מעלת ישיבת קלם

יט. אחד מהגדולים שהיו בדור הקודם היה הסבא מקלם רבי נחום זאב ז"ו. (אני למדתי ב'אור ישראל', ותמיד היו אומרים שאור ישראל זה 'קלם' של היום), 'קלם' זו היתה ישיבה של סדר. ואחד הדברים שמספרים על הישיבה הזו, שהיה יהודי שפעם אחת הניח מטרייה ושכח אותה בישיבה. ואחרי 5 שנים הוא הזדמן שוב לישיבה, ומצא את המטרייה באותו מקום שהוא הניח אותה (רק עם קצת אבק). במשך 5 שנים אף אחד לא נגע בה. הפריץ של העיר 'קלם' כל כך התגאה בישיבה שבעירו, הוא רצה להראות לפריצים האחרים תראו מה זה אנשים מחונכים. והוא סיפר לחבר שלו: 'בואו ניכנס לעיר, ונצעד ברחוב הראשי עם העגלות שלנו והפעמונים, ונעשה רעש עצום (הרי כשיש אמבולנס נוסע כבר הילדים ישר יוצאים לראות מה קרה), ותראו שאף אחד לא יצא מהישיבה לחוץ. וכך היה הם עוברים עם הכרכרות שלהם ומרעישים עם הפעמונים, והפריץ אומר לחבר שלו: "תראה שאף אחד אפילו לא סובב את הראש כדי לראות מי עובר ברחוב עם כזה רעש", כי הם אנשים מאוד מחונכים ששולטים על עצמם.

הסיבה שבדור הקודם היתה צפייה גדולה לגאולה

כ. הסבא מקלם דיבר הרבה על העניין של ציפייה לגאולה. בדור הקודם באמת היתה המון המון ציפייה לגאולה, ואני רוצה קצת להסביר את הסיבה לכך. הדור הקודם כבר התחיל להריח את מה שאנחנו נמצאים בו היום. אנחנו היום זוכים להיות בארץ ישראל, שלכל הדעות זה שלב בגאולה. (אני לא נכנס למחלוקת אם זה אתחלתא דגאולה או לא) אבל שלב בגאולה זה בוודאי לכולם. ולכן כשהעניינים מתחממים לקראת הגאולה, בני-אדם מרגישים את זה, והציפייה הולכת וגוברת. תמיד הציפייה לפני שהדבר מגיע היא מתחזקת.

ומה קרה לנו? אנחנו כבר בתוך ארץ ישראל, זה לפעמים גורם לשכוח את הטוב שאנחנו נמצאים בו, ולצפות לטוב יותר. המשל לזה, אירוסין וחתונה, כשאדם מאורס הוא כל הזמן מתרגש ומצפה, סופר את הימים להגיע לחתונה. ככל שמתקרבת החתונה הוא בכלל לא נמצא פה מרוב התרגשות. אבל יום אחרי החתונה זהו